

*Паламарчук Т.О.,
студентка магістратури ДВНЗ «НГУ»,
м. Дніпропетровськ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Глобалізація економічних відносин викликала необхідність формування нової соціально-економічної ідеології, яка в європейському варіанті отримала назву «Концепція сталого розвитку». Україна стала перед складним вибором майбутнього шляху розвитку. Вхідження України в загальносвітовий цивілізаційний прогрес зумовлює необхідність позбутися негативної практики господарювання, що недостатньо враховувала потреби збереження довкілля під час будь-якої діяльності. Ідея сталого розвитку була проголошена Конференцією ООН в Ріо-де-Жанейро у 1992р. Прийнятий Конференцією документ «Порядок денний на XXI століття» визначив завдання – підготувати планету до XXI століття, розв'язати довгострокові цілі сталого розвитку на основі корінних змін у взаємовідносинах людини з природою. Головні принципи цього документа покладено в основу соціально-економічної та екологічної політики України щодо забезпечення національної безпеки, добробуту і процвітання її громадян. При цьому національні цілі зорієнтовано на суспільне сприйняття і підтримку урядових програм розвитку країни. У найпростішій формі сталий розвиток визначається як розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління, зберігаючи при цьому можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Це значення полягає в тому, що всі дії людини, пов'язані із споживанням ресурсів, не повинні супроводжуватися забрудненням довкілля.

У Концепції сталий розвиток визначається як процес гармонізації продуктивних сил, забезпечення гарантованого задоволення мінімально необхідних потреб усіх членів суспільства за умови збереження та поетапного відтворення цілісності довкілля, забезпечення рівноваги між потенціалом природи та вимогами людей усіх поколінь. Отже, Концепція сталого розвитку підкреслює взаємозалежність між економічним зростанням та якістю навколишнього середовища, а також зв'язує наше майбутнє з розв'язанням проблем несправедливості та нерівності. Проблеми, які виникають у людей, та економічна діяльність – це взаємозалежна частина ширших екологічних процесів, які підтримують життя на землі. Тому потрібні фундаментальні реформи процесів, які є проблемними для життя. Суть цих реформ повинна полягати в пошуку нових способів ведення бізнесу, розширення прав працівників, захисту населення країн, що перебувають в стані розвитку, окремих груп населення і підтримки всіх форм життя на планеті [1, 2]. Ідея сталого розвитку виникла із розуміння того, що людство стоїть перед кризою, яка може вплинути на саме існування всієї планети. Тому взаємодія людини та природи повинна зазнати радикальних змін, які мають стосуватися фундаментальних способів, за допомогою яких працює бізнес, якими ринкова система примушує діяти підприємців та організацію підприємств, відповідальних за забруднення довкілля.

Цілі Концепції сталого розвитку: • формування соціально орієнтованої ринкової економіки; • збереження довкілля, охорона здоров'я; • стале використання природних ресурсів – створення системи гарантій невиснажливого використання та збереження для майбутніх поколінь природних ресурсів на основі дотримання національних інтересів; • розвиток освіти – забезпечення гарантій доступності для одержання освіти, збереження інтелектуального потенціалу країни, формування ефективної системи щодо інформування про ідеї та принципи сталого розвитку, створення відповідної системи виховання та навчання; • участь у формуванні глобальної системи екологічної безпеки – активна співпраця з усіма країнами і міжнародними організаціями з метою збереження біосфери.

Будь яка країна, що стала на шлях науково-технічного прогресу та широкомасштабного використання його результатів, вже не може і не повинна ігнорувати такі об'єктивні чинники, як вичерпаність багатьох природних ресурсів, насамперед не відтворювальних і невідновлюваних, вразливість навколишнього середовища, екологічну стійкість та екологічну місткість довкілля, межі його екологічної міцності і опірності щодо негативних і шкідливих антропогенних впливів тощо. Всі ці чинники необхідно всебічно враховувати в господарській діяльності і при визначенні темпів та масштабів соціально-економічного розвитку на майбутнє. Цей розвиток має бути врівноваженим і адекватним екологічній ситуації, узгоджуватися з природничими законами.

А це можливо тільки за умови, що виробниче господарська діяльність суспільства ґрунтуватиметься на концепції сталого екологічного розвитку. Центральне місце в понятті сталого розвитку займає проблема врахування довгострокових екологічних наслідків. Необхідна мінімізація негативних екологічних наслідків, майбутніх екстерналій для наступних поколінь.

Можна виділити чотири критерії сталого розвитку на тривалу перспективу. Даний підхід базується на класифікації природних ресурсів і динаміці їх відтворення. 1. Кількість відновлюваних природних ресурсів (земля, ліс і т.д.) повинна принаймні не меншати протягом часу, тобто повинен бути забезпечений принаймні режим простого відтворення. 2. Максимально можливе сповільнення темпів вичерпання запасів невідновлюваних природних ресурсів (наприклад, корисних копалин) з перспективою в майбутньому їх заміни на інші нелімітовані види ресурсів. (Наприклад, часткова заміна нафти, газу, вугілля на альтернативні джерела енергії-сонячну, вітрову і пр.). 3. Можливість мінімізації відходів на основі впровадження маловідходних, ресурсозберігаючих технологій. 4. Забруднення навколишнього середовища (як сумарне, так і по видах) в перспективі не повинне перевищувати його сучасний рівень. Можливість мінімізації забруднення до соціально і економічно прийняттого рівня ("нульового" забруднення чекати нереально). Ці чотири критерії (їх може бути і більше) повинні бути враховані в процесі розробки концепції стійкого розвитку.

Серед економічних показників ефективними критеріями сталого розвитку є зменшення природоємності економіки. Потрібно відмітити важливість зміни споживацької поведінки людей. Перехід до сталого розвитку передбачає обмеження потреб в товарах і послугах, на відміну від техногенного розвитку з його максимізацією споживання, подальшим розквітом суспільства [3].

Для більш детального аналізу стійкого розвитку використовуються поняття слабкої стійкості і сильної стійкості. Прихильники сильної стійкості займають жорстку, часто „анти-економічну” позицію з багатьох питань економічного розвитку: стабілізація або зменшення масштабів економіки, пріоритет прямого регулювання, жорстке обмеження споживання і т.д.

Прихильники слабкої стійкості віддають перевагу модифікованому економічному зростанню з урахуванням екологічного вимірювання економічних показників, широкому використанню еколого-економічних інструментів (плата за забруднення і т.д.), зміна споживацької поведінки і т.д. При всіх відмінностях позицій обидві вони протистоять техногенній концепції розвитку, яка базується на необмеженому розвитку вільного ринку, орієнтації на чисто економічне зростання, експлуатацію природних ресурсів, вірі в нескінченні можливості науково-технічного прогресу, максимізації споживання і т.д. [3].

Література: 1. Бадрак Д. Цілі та пріоритети сталого розвитку України // Бадрак Д., Шостак Л. Економіка України – 2001 – № 10. 2. Концепція розвитку санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку у Львівській області / Під ред. В.С. Кравціва. – Львів, 2000. 3. Гірусов Н. М. Екологія і економіка природокористування: Підручник / Під ред. Гірусов Н.-М.-1998.-321с.

*Пауло Жозе Мануель,
аспірант кафедри економіки підприємства Національного гірничого університету,
м. Дніпропетровськ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Механізми регулювання розвитку підприємств гірничодобувної промисловості базуються на комплексному врахуванні особливостей різних внутрішніх та зовнішніх підсистем взаємодії підприємства з навколишнім та соціальним середовищем. Згідно принципів сталого розвитку підсистема підприємства доцільно об'єднати за такими основними напрямками, як економічний, соціальний та екологічний.

З метою наукового обґрунтування ефективності та дієвості регулюючих механізмів розвитку підприємства гірничодобувної промисловості проаналізуємо особливості поведінки складної соціально-економічної системи підприємства на прикладі її спрощених версій, якими виступають графічні моделі сталого розвитку.

На сьогоднішній день єдиним офіційним нормативним документом України, який визначає загальні основи державної політики сталого територіального розвитку, не враховуючи